

Puntdevista 39. Alerta amb les falses notícies! (10/6/2018)

S'adverteix una preocupació creixent per lluitar des de tots els àmbits contra la fàcil proliferació de notícies falses; unes fruit de la inconsciència dels qui les propaguen, altres clarament intencionades per manipular la opinió pública. La necessitat de combatre les falses notícies ha portat a la mateixa Unió Europea a crear un grup d'experts per estudiar el tema, al mateix temps que ha proposat un codi d'actuació sobre la desinformació. La seva preocupació immediata són les pròximes eleccions europees del pròxim any.

Es tracta d'advertir als ciutadans de la necessitat de discriminar si les informacions que transmeten els mitjans diversos són veritat o no. I novament apareix l'escola com la institució que ha d'assumir aquesta fita, dins de la responsabilitat general que té de formar els futur ciutadans en un marc democràtic de coneixement i responsabilitat. Serà el desenvolupament de l'esperit crític, unit a la capacitat de lectura comprensiva dels diversos tipus de textos, el que formarà el conjunt necessari per afrontar el que avui constitueix un repte de primera magnitud, en un món on ens inunda la informació de tota mena i procedència.

El vigent currículum català conté en diverses matèries objectius competencials que es refereixen clarament a les capacitats de discriminar les informacions rebudes. Podem esmentar, per exemple, una competència de l'àmbit de Ciències Socials de l'ESO que diu: "Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar un pensament crític"; o en l'àmbit de Cultura i Valors, on es demana "Qüestionar-se i usar l'argumentació per superar prejudicis i per consolidar el pensament propi". Però no hi ha dubte de la transversalitat curricular que tenen les fites assenyalades, que han de ser tractades en totes les matèries i activitats pedagògiques.

La materialització d'aquest ampli objectiu educatiu: identificar la validesa o falsedat d'una notícia, és totalment oposat a l'adoctrinament, que presenta les informacions com a vàlides sense possibilitat de discussió, i que té, entre altres conseqüències, la selecció dels mitjans informatius que coincideixen o confirmen els dogmes en els quals es creu. Serà precisament l'advertir com diversos mitjans tracten una mateixa notícia, una estratègia metodològica important per fomentar la capacitat de discriminació respecte la veracitat de les informacions trameses. Altres possibilitats són la diferenciació entre informació, opinió, propostes, prejudicis, desitjos, etc., que manifestin els mitjans de comunicació i els seus actors.

Aplicant un senzill esquema d'anàlisi de textos – siguin orals o escrits – es pot posar a prova la veracitat d'una informació. Es tracta de cercar la resposta a qüestions com les següents: què es diu exactament en el text, a banda del titular?; quina és la font de la informació en qüestió?; com ha estat contrastada aquesta font?; quines coincidències i diferències hi ha entre els diversos mitjans que donen la mateix notícia?; quina és la vinculació ideològica o d'interessos que tenen els mitjans que tracten la notícia?; quins antecedents de rigor tenen els mitjans en qüestió?; etc., etc. Tota aquesta actuació d'anàlisi es pot fer i s'ha de

fer a l'escola, però no solament. El medi familiar i social en general també demanen d'aquesta reflexió crítica vers els diversos mitjans de comunicació, digitals o no, per quan la seva incidència es produeix precisament fora del marc escolar. Un exercici sa de reflexió crítica i de comunicació familiar es fer tot l'esmentat entre pares i fills, entre avis i pares, entre avis, pares i fills, ...

Els moments històrics que vivim ens han mostrat ben clarament la necessitat de fomentar la capacitat crítica vers les informacions que rebem per totes bandes. Això passa per tractar els temes als que les notícies fan referència, no pas pel silenci, per la marginació d'una realitat que tant condiciona la nostra vida social i personal. No s'ha de tenir temor a la denúncia dels qui volen el silenci de temes candents com una forma de perpetuar una situació que ja els està bé, encara que s'hagi imposat per la força política, judicial, demogràfica, ... L'escola no pot anar contra la vida perquè és part de la vida mateixa, de la vida ordinària, però alhora ha de preparar per a construir una vida millor, on la veritat s'imposi a la mentirà i a la manipulació.

Jaume Sarramona

(www.sarramona.net)